

E Conference World

International Conference on Interdisciplinary Studies and Scientific Research

Helsinki, Finland

31th January, 2024

Website: <https://econferenceworld.org>

6-7 ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШДА МИЛЛИЙ ВА ҲАРАКАТЛИ ЎЙИНЛАРНИ ПЕДАГОГИК ЖИҲАТДАН БАҲОЛАШ

М. Усмонов

Андижон вилоят педагогларни янги методикаларга ўргатиш миллий
маркази узлуксиз касбий таълимни ташкил этиш бўлими бошлиғи

Аннотация

Ушбу мақолада мактабгача тарбия ёшидаги 6-7 ёшдаги болалар жисмоний тарбиялаш ҳақида фикр ва мулоҳазалар юритилади. Миллий ва ҳаракатли ўйинларни педагогик жиҳатдан баҳолаш ва чуқурроқ ўрганиш ҳақидаги масала мактабгача таълим ташкилотларидаги 6-7 ёшли болаларни саломатлигини яхшилашни асосий воситаларидан бири сифатида анча олдин айтилган эди. Кейинги йилларда болаларни илк ёшлигидан бошлаб спорт билан махсус шуғулланишга жалб қилиниши ва саломатлигини ёмонлашишини умумий мойиллиги билан боғлиқ бўлган бу масалани аҳамияти кўпроқ ортиб бормоқда.

Калит сўзлар: жисмоний тарбия, миллий ҳаркатли ўйинлар, мактабгача тарбия, жисмоний ривожланиш.

Кириш

Мавзунинг долзарблиги. 6-7 ёшдаги болаларни жисмоний тарбиялашда , ахлоқий, эстетик, меҳнат, ақл-идрок тарбияси билан чамбарчас боғланганлиги билан аҳамиятлидир. 6-7 ёшдаги болаларни жисмоний

E Conference World

International Conference on Interdisciplinary Studies and Scientific Research

Helsinki, Finland

31th January, 2024

Website: <https://econferenceworld.org>

ривожланиши ва соғлом турмуш тарзининг шаклланиши илк ва мактабгача ёшдаги болаларга қўйиладиган давлат талабларида бенелгилаб қўйилган.

Мактабгача таълим ёшида бўлган болаларни жисмоний тарбия тизимидаги ўзини умумий кўринишида оилада болаларни жисмоний тарбиялаш тизими билан биргаликда ҳаракат қилиши аниқ бўлиши шарт. Ўзининг мустақиллигини сақлаган ҳолда, тизимлардан ҳар бирини илмий асоси, ўзининг назарияси ва ташкилий тузилиши бўлиши керак. Шунинг учун жисмоний тарбия услублари ва воситаси, шакли ёрдами билан шахсни ҳар томонлама ривожланиши учун тушуниб етиш зарурдир.

Ижтимоий-иқтисодий муносабатни қайта куриш даврида болани жисмоний тарбиясига махсус ёндошиш зарурдир. Махсус тестлар яъни миллий ва ҳаракатли ўйинлардан фойдаланиш билан, айниқса болалик ёшидан бошлаб, шахсни соғлом шакллантиришга алоҳида ва шахсий ёндошиш, одатдаги тасаввур доирасидан ташқарисига чиқади.

Миллий ва ҳаракатли ўйинларни педагогик жиҳатдан баҳолаш ва чуқурроқ ўрганиш ҳақидаги масала мактабгача таълим ташкилотларидаги 6-7 ёшли болаларни саломатлигини яхшилашни асосий воситаларидан бири сифатида анча олдин тўхталган эди. Кейинги йилларда болаларни илк ёшлигидан бошлаб спорт билан махсус шуғулланишга жалб қилиниши ва саломатлигини ёмонлашишини умумий мойиллиги билан боғлиқ бўлган бу масалани аҳамияти кўпроқ ортиб бормоқда. Муаммони долзарблигини ҳал этишдаги уни ўзаро боғлиқлигини яна ҳам ва айниқса, миллий ва ҳаракатли ўйинларга кўпинча етарлича баҳо берилмайди. Ҳар доим ҳам мактабгача тарбия илм олиш муассасаларида жисмоний тарбия тизими ҳар доим ҳам муаммони ўрнини эгалламайди.

E Conference World

International Conference on Interdisciplinary Studies and Scientific Research

Helsinki, Finland

31th January, 2024

Website: <https://econferenceworld.org>

“Жисмоний тарбия ва спорт ҳақидаги” мос келадиган қонун, шунингдек Президентни “Соғлом авлод” тўғрисидаги фармони мутлақо равшанки, яъни Республика мактабгача таълим ёшидаги болалар ташкилотларида беқиёс даражада диққат ва вақтни ва жисмоний ривожланишини ҳамда болаларни соғломлаштиришга ажратилиши шарт. Ушбу вазифани комплекс ҳал этишда муҳим ўринга эга чиқишига, гигиеник жиҳатдан ўргатиш ва тарбиялашга, соғлом турмуш ҳаётни худди болалар ўртасида, худди шундай катталар педагоглар, тарбиячилар, ота – оналар ўртасида тарғибот қилишга йўналтирилган. Бир қатор тадқиқотларни кўрсатишича, катта мактабгача тарбия ёшидаги болалар жисмоний ривожланишини ижобий силжиши ҳар куни бўладиган фаоллаштириш организм тизимини мотор – вестибулярни ва мотор даражасини ҳамда ўзаро муносабатини ва мотор даражасини ва уни асаб тизими тороникка хос тартибга солишга таъсир этишини тезлаштиради. Шу билан бирга ҳафтасига 3 марта тарбиячи раҳбарлигида жисмоний машқлари билан ўтказиладиган машғулот (15 дақиқада 35 дақиқача) 6-7 ёшли болаларни ҳаракат фаоллиги ва организмни асосий физиологик функциясини тўлақонли ривожлантириш учун етарли бўлмайди. Шундай машғулотлар мушакни фаоллигини оширишга олиб келмайди натижада барча физиологик функцияни шундай кучли табиий қўзғатувчиси тушиб кетади, кинестезия ҳисобланади.

Замонавий даражада 6-7 ёшдаги болалар жисмоний тарбия вазифасини ечилиши нафақат услубий томондан тўғри ташкил қилиш ва жисмоний тарбия бўйича машғулотни ўтказиш, лекин ва мактабгача таълим ёшидаги болалар ташкилотларида етарли бўлиши учун моддий – техника базаси таъминланган бўлиши зарур. Бироқ маълумки, ҳозирги вақтда асосан

E Conference World

International Conference on Interdisciplinary Studies and Scientific Research

Helsinki, Finland

31th January, 2024

Website: <https://econferenceworld.org>

кўпчилик мактабгача таълим ташкилотларида шундай базаларга эга эмас.

Шундай қилиб, нафақат аниқ нормативларни ишлаб чиқиш, уларни спорт заллари, сузиш ҳавзаси, ўйин майдони, спорт жиҳози ва асбоб анжомлари мос равишда таъмин этилганлиги зарур, аммо бу нормативларни ҳаётга режа асосида тадбиқ қилишга эришиш муҳим аҳамият касб этади. Миллатни соғлиги давлат учун қандай аҳамиятга эга эканлигини таъкидлаб ўтмаслик мумкин эмас, бу “пойдеворни” қўйишни асосан жисмоний тарбия ва соғломлаштириш воситалари ёрдамида эришади.

6-7 ёшдаги ёшидаги болалар жисмоний тарбия вазифасини долзарблиги болаларни ҳаракати доирасида ривожланиши, ҳаракатга бўлган эҳтиёжини шакллантириш асосида такомиллаштиришни самарали воситасини қидириш ҳисобланади, ҳаракатни ўзини бўлажак ва ҳозирги соғлиқни гармоник жисмоний ривожланиши пойдевори сифатида қараш керак. Худди шунингдек, болани умумий ривожланишини муҳим воситаси сифатида, уни қобилятини ва ҳаётий фаоллигини шакллантиради.

Мактабгача таълим ташкилотларида кун тартибида жисмоний тарбия машғулотида турли туман ҳаракат турларини ўз ичига олган, жисмоний машқлар, халқ ва миллий ҳаракатли ўйинлар, физкультура дақиқалар, спорт элементлари билан ўйналадиган ўйинлар мажбурий бўлиши шарт, жисмоний тарбия мактабгача таълим ташкилотида болаларни ҳаётини барчасини ташкил қилишда ўз ичига сингиб кетиши керак, шулар қаторида кўргазмали ва иқтисодий шароитда болалар фаолиятидаги тартиби ва ҳар хил турларида ва уларни ёшини ҳамда маданий турмушидаги индивидуал ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиш зарур.

E Conference World

International Conference on Interdisciplinary Studies and Scientific Research

Helsinki, Finland

31th January, 2024

Website: <https://econferenceworld.org>

Қун давомидаги ҳаракат тартибини асосий таркибини қисми ташкил этилган, мустақил ва турмушдаги ҳаракат фаолиятига кирувчи асосий ҳаётий муҳим ҳаракатлар – юриш, югуриш, сакраш, тирмашиб чиқиш, улоқтириш, мувозанатни сақлаш машқлари киради. Бунда ҳаракат фаоллигини барча даврлар давомида давом этиши, тетиклиги, бақувватлиги 50-60 % ни ташкил этади.

Мактабгача таълим ёшидаги болаларни жисмоний тарбия бўйича ишларини натижаларини баҳолашда энг асосий норматив талаблар, уларни жисмоний тайёргарлиги, мустақиллиги ва жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги билимларни билишлари албатта шартдир.

Ҳар бир мактабгача тарбия ёшидаги болалар ташкилотлари жамоасини муҳим вазифалари мактабгача таълим ташкилотида, оилада ва мактабда жисмоний тарбияни изчиллигини таъминлаш ҳисобланади. Жисмоний тарбия жараёнида алоҳида диққатни шахсий ахлоқий – маърифий соҳада ривожланиши ва тикланишига қаратиш керак. Бунинг учун ўзбек халқининг анъаналарини, турмуш тарзи, маданиятидан кенг фойдаланиш керак.

Бу сир эмас, мактабгача таълим ёшидаги болаларташкилотларида тиббий ходимларни иш мазмунини кўпинча фақат болаларни шикоятига қараб кўриш билан яхшиланади.

Адабиётлар

1. Ergashevich, R. U. (2019). Cognitive tasks in educational-upbringing process on biology. *International scientific review*, (LVII), 60-61.
2. Shakhmurova, G. A., Rakhmatov, U. E., & Saidjanova, U. S. A complex of entertaining tasks and exercises on Biology as one means of enhancing the cognitive skills of students. *Asia life sciences*, 30(1), 87-97.

E Conference World

International Conference on Interdisciplinary Studies and Scientific Research

Helsinki, Finland

31th January, 2024

Website: <https://econferenceworld.org>

3. Shakhmurova, G. A., Azimov, I. T., Rakhmatov, U. E., & Akhmadaliyeva, B. S. Solution of biological problems and exercises (human and health). Teaching-methodological guidance." Literature sparks.
4. Shakhmurova, G. A., & Azimov bT, R. U. Problem solving from biology (zoology). Teaching-methodological guidance. Brok Class Servis LLC.
5. Ergashevich, R. U. (2018). A perfection of the professional competence of teachers by using of creative works in biology lessons under solving tasks and exercises. European science review, (3-4), 225-227.
6. Rakhmatov, U. E., & Shakhmurova, G. A. (2020). Methodical Instructions of Improving Biology Teachers' Professional Competence for Conducting Modern Lesson (based on Solutions of Issues and Tasks). Eastern European Scientific Journal, 3, 123-16.
7. Shaxmurova, G. A., Azimov, I. T., & Raxmatov, U. E. (2016). Biologiyadan masala va mashqlar yechish. Elektron darslik. Toshkent-2017 y. Internet saytlari, 15.
8. Kholmurodova, O. S., & Rakhmatov, U. E. (2022). Problems of improving teaching in the process of biological education. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 3(02), 62-67.
9. SHAXMUROVA, G., AZIMOV, L., & RAXMATOV, U. (2017). BIOLOGIY AD AN MASALALAR VA MASHQLAR YECHISH.
10. Ergashevich, R. U., Salimovna, P. M., & Mamayusufovich, A. S. (2023). WAYS TO USE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AT THE LOCAL LEVEL IN BIOLOGY LESSONS. European International Journal of Pedagogics, 3(05), 22-29.

E Conference World

International Conference on Interdisciplinary Studies and Scientific Research

Helsinki, Finland

31th January, 2024

Website: <https://econferenceworld.org>

11. Ergashevich, R. U., & Mamayusufovich, A. S. (2023). ISSUES OF USING INTEGRATIVE KNOWLEDGE IN FORMING STUDENTS' PROFESSIONAL COMPETENCE.

12. Rakhmatov, U. E. (2018). DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF PUPILS UNDER USING TASKS AND PROBLEMS IN BIOLOGY LESSONS. In XLIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE" INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION" (pp. 112-113).